

การจัดการขยะโดยชุมชน กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*

Communitiy Based Solid Waste Management : A Case Study of Kudnamsai Municipality, Namphong District, KhonKaen Province

ปัทมาพร สอนอัน และสทภาพ มงคลศรีสวัสดิ์

Puttmaporn Sonoal and Sathapond Mongkonsrisawat

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, KhonKaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Pompam1819@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงานของการจัดการขยะโดยชุมชน 2) ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการขยะโดยชุมชน 3) แนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะโดยชุมชน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) กลุ่มหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 4) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการขยะโดยชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือน ประชาชนคัดแยกขยะใส่ถุง ทางเทศบาลเก็บขยะจากครัวเรือน สัปดาห์ละ 2 วัน ตามวัน เวลา และเส้นทางที่ทางเทศบาลกำหนด เพื่อนำขยะทั้งหมดไปกำจัดที่โรงไฟฟ้าแปรรูปขยะ
2. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการขยะโดยชุมชน ได้แก่ ประชาชนบางส่วนยังขาดวินัยในการคัดแยกขยะและการทิ้งขยะ

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2561; ตอรับตีพิมพ์: 2 สิงหาคม 2561

Received: March 4, 2018; Accepted: August 2, 2018

3. แนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะโดยชุมชน ได้แก่ ให้ความรู้กับประชาชน และส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ นำขยะไปใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด มีการติดตามประเมินผลและมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

4. สรุปแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน คือ 1) เตรียมคนให้พร้อม มีการพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ 2) ต้องสร้างการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจกับประชาชนให้ตระหนักถึงปัญหา ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะให้มากที่สุดและต่อเนื่อง ให้สามารถนำขยะไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด และมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 3) สร้างศูนย์เรียนรู้เรื่องการจัดการขยะครบวงจรเพื่อให้ชุมชนอื่นได้มาเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการ; ขยะมูลฝอย; โดยชุมชน

Abstract

The objectives of the study entitled were 1) the implementation of waste management by the community, 2) the problems and obstacles of community waste management, 3) Guidelines and suggestions for community waste management. 4) There are four group sample were selected for this study. It consisted of management group, group of executives, relevant government agencies and the group who involve in all sectors. This study was a qualitative study using in-depth interviews and group discussions. All collected data were analyzed by descriptive and content analysis methods for conclusions and suggestions.

The results can be conclude das follows:

1. The implementation of waste management by the community showed that there was no community trash, community participated in waste management such as waste separation, carry waste bag on time at routes as required and the municipality collects rubbish 2 days a week for disposal at the waste electrical power plant.

2. The problems and obstacles of community waste management were the lack of discipline in waste disposal and do not separate waste before disposing.

3. Guidelines and suggestions for community waste management were giving knowledge about waste management to people in community, promoting the separation of waste, bring waste to take advantage as much as possible, monitoring and evaluation

of the results and promote continuously.

4. The guidelines for community solid waste management have been summarized as follows: 1) People have to be developed in term of knowledge and understanding about waste management. 2) create participation, understanding and awareness of the problem for people about waste in community. Encourage the segregation of waste as much as possible and continuously. Waste can be used to the most advantage. 3) Establish a comprehensive waste management learning center for the other communities to study.

Keywords: Management; Solid Waste; By Community

1. บทนำ

การพัฒนาของประเทศไทย มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ทั้งด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลให้สภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบและเกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา ในขณะที่เดียวกันก็เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายที่มีความรุนแรงมากขึ้นตลอดทุกปี เป็นผลเนื่องมาจากขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งไม่มีพื้นที่สำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากประชาชนคัดค้าน หลายแห่งกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการนำไปเทกองกลางแจ้ง (Open Dump) ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชนตามมา เช่น กลิ่นเหม็น น้ำเสีย ปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำ ผิวดิน แหล่งน้ำใต้ดิน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค (Pollution Control Department, 2016) แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะสั้น (พ.ศ. 2559) และระยะยาว (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อใช้เป็นกรอบนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายในภาพรวมของประเทศ และบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน โดยแนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายที่สำคัญ คือ ลดการเกิดของเสียหรือขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด นำของเสียกลับมาใช้ซ้ำและใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตของภาคการผลิต รวมทั้งลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนต่อไป ส่วนขยะมูลฝอยที่เหลือจากการคัดแยกนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ จะส่งเสริมให้นำไปแปรรูปผลิตพลังงาน โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจมาลงทุน (Pollution Control Department, 2016) จังหวัดขอนแก่น จึงให้ความสำคัญในการบริหารจัดการปัญหาขยะ

มูลฝอยตั้งแต่ต้นทางของชุมชนก่อนออกมาเป็นขยะหรือของเสียสู่แหล่งกำจัดภายนอก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป (KhonKaen Provincial Office for Natural Resources and Environment, 2016)

ปัจจุบันเทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีพื้นที่ในการกำจัดขยะเป็นของตนเอง เป็นพื้นที่ติดลำน้ำพอง มีปัญหาร่องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากในพื้นที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่อยู่ร่วมกับเกษตรกรรม การจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลกุดน้ำใส มีนโยบายการบริหารจัดการเป็นพื้นที่ชุมชนปลอดถังขยะหรือไม่มีถังขยะในชุมชน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้เขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดน้ำใส ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการบริหารจัดการขยะที่ดีจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 จังหวัดขอนแก่น (Kudnamsai Municipality, 2015) และเมื่อปีงบประมาณ 2559 ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง จากกองทุนสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีพื้นที่ดำเนินโครงการ ได้แก่ ชุมชนบ้านกุดกว้าง หมู่ที่ 8 ตำบลกุดน้ำใส เพื่อรณรงค์ ส่งเสริมให้ประชาชน ชาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ โดยการคัดแยกขยะมูลฝอย ที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดภายในชุมชนของตนเองได้ และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นๆ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงการจัดการขยะโดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยเน้นศึกษากิจกรรมการลด การคัดแยก การใช้ประโยชน์จากขยะ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพของชุมชนอื่นๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิธีการดำเนินงานของการจัดการขยะโดยชุมชน
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการขยะโดยชุมชน
3. เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะโดยชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การจัดการขยะโดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แต่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลและปรากฏการณ์ในเชิงลึก ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เป็นการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน แนวความคิด และบทความทางวิชาการจากวารสารต่างๆ ที่เป็นหลักการ แนวความคิด ปัจจัยต่อความสำเร็จ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงาน

วิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบบเจาะจงจำนวน 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหาร จำนวน 2 คน 2) ผู้ปฏิบัติ จำนวน 3 คน 3) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน และ 4) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตตั้งประเด็นคำถาม จดบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงาน สำหรับการเข้าไปพูดคุยและสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยยึดความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ไม่ยึดถืออคติของผู้ศึกษา และแนวคิดทฤษฎีต่างๆ เป็นบรรทัดฐาน เพื่อกำหนดแนวทางการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูล แต่ใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ศึกษา และผู้ให้ข้อมูลแล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่อาศัยมุมมองจากบุคคลภายนอก และภายในชุมชนเป็นหลัก

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ สำหรับกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จัดทำแนวคำถามสำหรับการสนทนาฉบับร่าง นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง นำแนวคำถามสำหรับสนทนาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างและเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาต้องการข้อมูลแบบเจาะลึกในประเด็นหลัก และความคิดเห็นส่วนตัวด้านต่างๆของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล ผู้ศึกษาจึงต้องใช้ระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลว่างเว้นจากภารกิจในแต่ละวัน โดยการนัดหมายล่วงหน้าในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึก

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) เนื่องจากผู้ศึกษาต้องการข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงหรือใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เป็นจริงมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่พื้นที่เป้าหมายดำเนินการ

การตรวจสอบข้อมูล ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในรูปแบบของการจดบันทึก และการถอดเทปบันทึกเสียง พิมพ์คำต่อคำแต่ละครั้งมาจำแนกออกตามประเด็นคำถามพร้อมกับการพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยอาศัยวัตถุประสงค์ของการศึกษาและกรอบแนวความคิดเป็นแนวทางพิจารณา ทั้งในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่เป็นกันเองกับบุคคลในชุมชน ผู้ศึกษาได้พยายามตั้งประเด็นคำถามย้อนกลับ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยคิดวิเคราะห์และเสนอแนะมุมมองที่แท้จริงของตน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการตรวจสอบข้อมูลความ

ถูกต้องและความสมบูรณ์ในขั้นตอนต้น นอกจากนี้ผู้ศึกษายังนำข้อมูลที่ได้รับมาตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลอื่นๆ รวมทั้งขอคำปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวทางที่ชัดเจนขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและสนทนากลุ่มจากกลุ่มตัวอย่างนำมาจัดระเบียบข้อมูลเป็นการถอดเทปคำต่อคำ พิมพ์ทุกคำ และจัดเป็นหมวดหมู่โดยใช้ความถี่ในการอธิบายเชิงพรรณนา หลังจากจัดข้อมูลให้เป็นระเบียบแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยให้รหัสของผู้ให้ข้อมูล แล้วแสดงในรูปข้อมูลเชิงพรรณนาที่เป็นข้อมูลในกลุ่มเดียวกัน ในการหาข้อสรุปและตรวจสอบความหมายจากข้อมูลที่ได้แสดงไว้ ซึ่งผู้ศึกษาต้องนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ความถูกต้องตรงตามประเด็น (Validity) และความเชื่อถือได้ (Credibility) ผู้ศึกษาได้ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (Source of Data) และใช้วิธีการที่หลากหลาย (Multi- Method) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ รวมทั้งมีขั้นตอนการศึกษาที่เป็นระบบ เพื่อสร้างความเชื่อถือได้ของการศึกษา

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะ โดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการจัดการขยะ โดยชุมชน เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 กิจกรรมด้านการจัดการขยะ ที่สำคัญของชุมชน มีกิจกรรมที่สำคัญของชุมชน ที่หลากหลาย ได้แก่ เป็นตำบลที่ไม่มีถังขยะ อบรมให้ความรู้กับประชาชน สนับสนุนการคัดแยกเพื่อลดปริมาณขยะครัวเรือน เช่น นำเศษอาหารขยะอินทรีย์ไปเลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ยหมัก คัดแยกประเภทขยะขายได้ รับแลกขยะพิษ ขยะอันตรายจากครัวเรือน ส่งเสริมการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือนให้มีขยะเหลือทิ้งน้อยที่สุด ส่งเสริมให้มีการแยกขยะพิษออกจากขยะทั่วไป พร้อมทั้งเก็บรวบรวมและนำส่งขยะพิษเพื่อให้เทศบาลนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี มีการกำหนดวัน เวลา เส้นทาง การเก็บขนขยะเหลือทิ้งออกจากชุมชน ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันคิด ผ่านการประชุมหมู่บ้าน ความถี่ในการจัดเก็บ 2 ครั้ง/สัปดาห์ เพื่อนำขยะไปกำจัดที่โรงไฟฟ้ากำจัดขยะมูลฝอย ด้วยวิธีการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้า

1.2 ความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนให้การจัดขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม โดยชุมชน ให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง มีหน่วยงานหลักๆ ที่สนับสนุนการจัดการขยะ โดยชุมชน ได้แก่ เทศบาลตำบลกุดน้ำใส สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 มหาวิทยาลัยขอนแก่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (อบจ.ขอนแก่น) กองทุนสิ่งแวดล้อม สถานีอนามัยโรงเรียน และหน่วยงานภาคเอกชนหรือโรงงานต่างๆ ในพื้นที่

1.3 การติดตามและประเมินผล
กิจกรรมการจัดการขยะของชุมชน มีการติดตาม
ประเมินผล ทั้งลงพื้นที่ตรวจสอบการรับเรื่อง
ร้องเรียนจากผู้นำชุมชน และจากประชาชน
โดยตรง มีการติดตามประเมินผลความสะอาด
ของชุมชน ตรวจสอบขยะตกค้างในชุมชน ค่าใช้
จ่ายการนำขยะไปกำจัด สถิติปริมาณขยะที่นำไป
กำจัด สถิติค่าใช้จ่ายงบประมาณ ศึกษาองค์
ประกอบของขยะที่เก็บขนนำไปกำจัดว่า มีขยะ
ประเภทไหนบ้าง เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการ
พัฒนาต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตาม
เกณฑ์มาตรฐาน

1.4 ความสำเร็จ/ผลลัพธ์ของการ
จัดการขยะโดยชุมชน ความสำเร็จที่ผ่านมาเป็นที่
น่าพอใจ ไม่มีขยะตกค้างในพื้นที่ ไม่มีร้องเรียน
เรื่องขยะได้รับการยกย่องชมเชยจากหน่วยงาน
ด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นพื้นที่ที่มีการจัดการขยะ
ที่เหมาะสม ลดแหล่งพาหะนำโรค ทศณียภาพ
สวยงาม ชุมชนมีความร่วมมือในการจัดการขยะ
มากขึ้น ปริมาณขยะที่ต้องเก็บขน และกำจัดลดลง
มากกว่าร้อยละ 40 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ
ในการคัดแยกขยะ และมีการคัดแยกขยะเพิ่มขึ้น

2. ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการ
ขยะโดยชุมชน พบว่า ประชาชนขาดวินัยในการ
ทิ้งขยะ ไม่คัดแยกขยะก่อนทิ้ง มีการทิ้งขยะตาม
ถนนสาธารณะ มีการเผาขยะมูลฝอยในชุมชน
ชาวบ้านขาดความร่วมมือ ทิ้งขยะไม่เป็นที่ทาง
ประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานในพื้นที่จำนวนมาก
ไม่เข้าใจนโยบายการไม่มีถังขยะของชุมชน การคัด
แยกขยะยังทำไม่ต่อเนื่องจริงจัง

3. แนวทางและข้อเสนอแนะการจัดการ
ขยะโดยชุมชน เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอ
น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

3.1 แนวทางในการพัฒนาการ
จัดการขยะโดยชุมชน เทศบาลตำบลกุดน้ำใส
อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ให้ประสบผล
สำเร็จและยั่งยืน ได้แก่ การให้ความรู้กับประชาชน
และส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ นำขยะไปใช้
ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ต้องมีการสร้างชุมชน
หรือครัวเรือนต้นแบบในการคัดแยกขยะให้เข้มแข็ง
อาศัยความร่วมมือจากทุกหลังคาเรือน มีการ
ติดตามประเมินผล และมีการประชาสัมพันธ์อย่าง
ต่อเนื่อง ควรสร้างศูนย์เรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ
ครบวงจรให้ชุมชนอื่นมาเรียนรู้

3.2 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่จะเสนอ
แนะแนวทางในการจัดการขยะให้กับชุมชนอื่น
หรือหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ ผู้บริหารมีนโยบาย
ที่ชัดเจน มีการเตรียมคนให้พร้อม มีการพัฒนาคน
ให้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ
รวมถึงต้องสร้างการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจ
กับประชาชนให้ตระหนักถึงปัญหา สร้างวินัย
ให้กับเด็กนักเรียน มีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน
ของชุมชน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมรับผล
ที่เกิดขึ้น ชุมชนต้องช่วยกันรับผิดชอบ ต้องให้เริ่ม
จากครัวเรือนหรือหน่วยงานตนเองก่อน มีการ
ทำความสะอาดชุมชนทั้งหมู่บ้าน เพื่อสร้าง
จิตสำนึกให้กับชาวบ้านในวันสำคัญทางศาสนา
หรือวันสำคัญของชาติเช่น วันมาฆบูชา วันพ่อ
วันแม่ และมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะ โดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีการดำเนินการสอดคล้องกับกรอบแนวคิด และองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการจัดการขยะ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (Bangkok Environmental Bureau, 2013) ดังนี้

1. กลไกชุมชน จากผลการศึกษาการดำเนินงานการจัดการขยะโดยชุมชน เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีกระบวนการทำงานโดยกลไกของชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มกิจกรรม คณะกรรมการชุมชน ซึ่งมีศักยภาพแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ซึ่งพบว่า มีการประชุมผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนทุกเดือน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน และการบริหารจัดการขยะถูกกำหนดไว้ในวาระการประชุมทุกเดือน

2. กิจกรรม จากผลการศึกษาการดำเนินงานการจัดการขยะโดยชุมชน เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีกิจกรรมด้านการจัดการขยะที่สำคัญของชุมชนที่หลากหลาย เนื่องจากชุมชนมีความคิดว่าขยะเป็นปัญหาสำคัญของทุกพื้นที่หากไม่มีการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อในท้องถิ่น เป็นตำบลที่ไม่มีถังขยะอบรมให้ความรู้กับประชาชน สนับสนุนการ

คัดแยกเพื่อลดปริมาณขยะครัวเรือน เช่น นำเศษอาหาร ขยะอินทรีย์ไปเลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ยหมัก คัดแยกประเภทขยะขายได้ รับแลกขยะพิษขยะอันตรายจากครัวเรือน ส่งเสริมการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือนให้มีขยะเหลือทิ้งน้อยที่สุด ส่งเสริมให้มีการแยกขยะพิษออกจากขยะทั่วไป พร้อมทั้งเก็บรวบรวม และนำส่งขยะพิษ เพื่อให้เทศบาลนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี

3. ความร่วมมือ จากผลการศึกษาการดำเนินงานการจัดการขยะโดยชุมชน เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน เช่น สมาชิกในชุมชน หน่วยงาน ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ เอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนให้การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งแฉะล้อมอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดวัน เวลา เส้นทางรถเก็บขนขยะเหลือทิ้งออกจากชุมชน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน ประชาชนบ้านกุดกว้างที่เกี่ยวข้อง โดยประชาชนกลุ่มนี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ผลประโยชน์จากการบริหารจัดการขยะ

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือในทุกๆ ด้าน เช่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมแก้ปัญหา ซึ่งชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีส่วนร่วมโดยผ่านการประชาคม

หมู่บ้าน จึงมีการใช้ถังแทนถังขยะ มีความถี่ในการจัดเก็บ 2 ครั้ง/สัปดาห์ และมีการนำขยะไปกำจัดที่โรงไฟฟ้ากำจัดขยะมูลฝอย ด้วยวิธีการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้า

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ มีการนำขยะไปใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด

1.2 ควรมีการติดตามประเมินผล และมีการส่งเสริมการดำเนินงานการจัดการขยะ

โดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรสร้างศูนย์เรียนรู้เรื่องการจัดการขยะครบวงจรให้ชุมชนอื่นมาเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปริมาณและองค์ประกอบของขยะที่นำไปกำจัดของแต่ละชุมชน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการจัดการขยะโดยชุมชนต่อไป

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป

References

- Bangkok Environmental Bureau. (2013). *Guidelines for Solid Waste Management and Environmental Communities Bangkok*. Bangkok : Mata Printing Co., Ltd.
- KhonKaen Provincial Office for Natural Resources and Environment. (2016). *Community Waste Management Learning Center and Recycling Center*. <http://www.kkcleancity.com/2015/index.php> (Accessed 20 October 2016).
- Kudnamsai Municipality. (2016). *Annual Performance for 2015*. KhonKaen : Kudnamsai Municipality.
- Pollution Control Department. (2016). *Master Plan for solid waste management in country 2016-2021*. Bureau of Waste and Hazardous Waste Management, Pollution Control Department, Ministry of Natural Resources and Environment. Bangkok : Pollution Control Department.

